

પાસે અને દૂર

જે પાસે રહ્યા
તેઓ જ તો સૌથી દૂર રહ્યા :
પ્રેમથી વારંવાર
જે સૌએ ઊઠીઊઠી હાથ અને ઝૂકીઝૂકી પગ પકડ્યા હતા
તે દયાળુ, વત્સલ, સ્નેહીઓ તો
સૌથી દૂર રહ્યા.

જે જતા રહ્યા
હડસેલી હાડકાંપાંસળાં એક કરી ગયા.
પણ જે માટીને
તેમના રોષભર્યા પગ ખૂંદતા રહ્યા,
અને પછી અવહેલનાથી કચડી ગયા,
તેને તેઓ જ અજાણતાંમાં નવું ખાતર આપી ગોડી ગયા.
તેમાં તેઓ જ એક અનોખો અંકુર રોપી ગયા.
- જે જતા રહ્યા,
જે છોડી ગયા,
જે મૂળિયાં કાપી, માટી ઉખાડી, વીણીવીણી ડાળીઓ મચેડી ગયા
તેઓ નહેર ખોદી અનાયાસ
સાગરથી સાગર જોડી ગયા.
મટાડી ગયા અસ્તિત્વ
પણ તેઓ
જીવન મને સોંપી ગયા.

પંખીએ જ કહ્યું

મેં કહ્યું કે,
‘પંખી’.

હું જોતો રહ્યો –
પંખી પંખી જ રહ્યું.

ફરીફરી જોયું
ફરીફરી બોલ્યો,
‘પંખી’.

પંખી પંખી જ રહ્યું.

પછી – જાણે ક્યારે –

મેં જોયું નહીં :

ભૂલી ગયો હું ક્ષણેક તાકવાનું!

હું કાંઈ બોલ્યો નહીં –

ખોવાઈ ગઈ’તી ક્ષણેક સ્તબ્ધ ચકિત શી વાણી
શબ્દો ગયા’તા વીખરાઈ, ફાટેલી સિંગમાંથી જેમ

ફાટીને ખોવાઈ જાય છે બીજ
અનયના રવડીના ધરતીમાં
થવા અંકુરિત અજાણે -
ત્યારે - જાણે ક્યારે -
પંખીએ જ કહ્યું કે
‘પંખી’.

પંખીએ જોયું
તે પંખી છે
પંખી પંખી નથી રહ્યું ત્યારથી :
હું પણ નથી રહ્યો હું.
કવિ છું!
સાંભળેલું જ કહેવું છે, સ્વર કેવળ સૂનકાર.

ક્યાંક ઘણે ઊંડે
સ્વૈર છે સૌ નિયમ,
સઘળાં સર્જન કેવળ
ખોળો પાથરીને લેવું.

ચક્રાન્તશિલા – વીસ

ઢગલાની ઓટમાં બેઠેલા

બૂઢાને મેં કહ્યું :

મારે મોતી જોઈએ.

તેણે ઇશારો કર્યો :

પાણીમાં કૂદ.

મેં કહ્યું : મોતી મળશે જ, એની શી ખાતરી?

એણે એક મૂઠી રેત લઈ મારી સામે ધરી.

મેં કહ્યું : આમાંથી મળશે મને મોતી?

એણે એક કાંકરો ઉપાડ્યો અને

અન્યમનસ્ક ભાવે મને માર્યો.

મેં બહુ કાળજીથી એ વીણી લીધો

અને કહ્યું : આ જ શું મોતી છે

તમારું?

ધીમેધીમે નમેલું માથું ઊંચું થયું,

મારી તરફ વળ્યું.

સાગર-શી એની આંખો હતી

સદીઓની રેતી પર

ઇતિહાસની હવાઓના લેખન-શી

આંખના ખૂણાની કરચલીઓ હતી.

બોલ્યો તે :

(કેવી એક ખોવાયેલી-શી હવા તે રેતના
ઢગલામાંથી, ઘાસમાંથી સર્પિલ-શી
સરકતી ચાલી ગઈ)

હા :

કે પછી કેમ નહીં?

માટીની અંદર પથ્થર હતો

પથ્થરની અંદર પાણી હતું

પાણીની અંદર મેંડક હતો

મેંડકની અંદર

અસ્થિ હતાં એટલે કે માટી-પથ્થર હતો,

લોહીની ધારા હતી એટલે કે પાણી હતું,

શ્વાસ હતો, એટલે કે પવન હતો,

જીવ હતો - એટલે કે મેંડક હતો.

મોતી જો જોઈએ છે તો

એની ઓળખ જો આ ન હોય

તો બીજી કઈ છે?

